

Sinds de dag dat rond 1280 de Ieperse gilden de vlag van de stedelijke democratie ontvouwd, was er sprake geweest van een gestage ontwikkeling van de volksdemocratie. Niets, noch de weerstand en de intriges van de bevoorrechte klassen, noch de verraderlijke politiek en de macht van de wapens van de koningen van Frankrijk, noch de formidabele coalitie van die kasten met die koningen hadden die democratische evolutie kunnen afblokken.

Twee keer – in 1280 en in 1303 – liepen de geesten van de arbeidersklassen over en maakten ze gebruik van verfoeilijke en schuldige daden om hun zaak te bepleiten. Ze dreigden met hun uitpattingen wel hun legitieme ambities te compromitteren. Maar in afloop van bijna alle revoluties zag men daarna gematigde en praktisch ingestelde figuren opstaan die de toestand terug in evenwicht brachten. Twee keer op rij waren de goede lieden van de gilden – nadat ze ertoe bijgedragen hadden om de rust in Ieper te herstellen – er achteraf ook in geslaagd om een nieuwe weg te behandelen te midden de opgestapelde ruïnes van gewelddaden en zelfs voorzichtig die puinhopen te gebruiken om een nieuw stedelijk bestuurlijk regime tot stand te brengen en vervolgens te consolideren.

De heren van het land en de omstandigheden hadden die vernieuwingen vereenvoudigd. We hadden gezien hoe handig onze ambachtslieden, enkele keren ondersteund door hun rechtmatige heren de politieke gebeurtenissen naar hun hand hadden kunnen zetten om hun broederschappen wettig te organiseren en om de bestuurlijke rechten van de lagere klassen te verzekeren. De – facultatieve – toelating van de ‘hofmans’ in het behandelen – zij het dan indirect – van de lokale kwesties had een niet te betwisten invloed op de politieke toestand van de stad. Dat actief en hardnekkig element liet als het ware het gemeentelijk korps herleven. En in afwachting dat die nieuwe factor de problemen zou oplossen die op tafel gelegd waren door de arbeiders, voelde de stad al de eerste gunstige effecten van dat energiek tandwiel dat nu meedraaide samen met de raderen van het oud bestuurlijk systeem.

Vanaf het midden van de 13e eeuw bereikte Ieper het toppunt van zijn materiële welvaart maar het was pas vanaf 1305 dat onze stad zijn politiek hoogtepunt bereikte. Van dan af aan regelden de Ieperse schepenen die samen vergaderden met hun collega’s van de andere goede steden op een of andere manier soeverein het lot van het graafschap Vlaanderen. De luitenant van het graafschap onderwierp zich nederig aan de beslissingen van de ‘Raad van Vlaanderen’ door het grafelijk zegel aan te brengen op hun compromissen, naast die van de ambachtsgilden die nadat ze lange tijd miskend en veracht geweest waren, nu de stad en zijn bestuur domineerden.

Het was eveneens in de geagiteerde periode van rellen en oorlogen geweest dat men in Ieper de lakenhalle afwerkte, die onweerlegbare getuige van de praal van onze stad in de middeleeuwen. Na de harde gevechten gevolgd door veel geduld waren de arbeidersklassen er in geslaagd om hun afgevaardigden in de schepenkamer te loodsen. Sinds 1282 riepen de

graaf of zijn commissarissen de goede lieden van het gemeen op om hem jaarlijks bij te staan in de controle van de stadsrekeningen.

En in 1305 - twintig jaar later - waren de kapiteins van de gilden opgeroepen om de stedelijke bestuurders bij te staan in de raden. Elke dag opnieuw groeide de bestuurlijke invloed van de ambachtsgilden en hun 'hofmans' namen meer en meer een opgemerkte plaats in in de rangen van de leidende klassen.

Alles liet dus verhoppen dat onze arbeiders en ambachtslieden weldra zelf zouden mogen zetelen in de schepenkamer, en dat met eigen stemrecht. En dat ze een bank zouden mogen innemen op hetzelfde niveau dat die van de schepenen, de 27 en de notabele burgers. Dat was echter vergeefse hoop gebleken. Onze arbeiders zouden nog niet direct volledig gecompenseerd worden voor hun lange inspanningen. Op het moment dat de volksbeweging, geholpen door de politieke gebeurtenissen en door de zoon van Gwijde van Dampierre aan de vooravond stond om uiteindelijk zijn doel te realiseren, stootte het nu op een nieuwe tussenkomst van de koning van Frankrijk in de Vlaamse kwestie.

Die koning wierp een ondoordringbare dijk op tegen de massa van het volk, een dijk die dagelijks hoger werd. Trouwens; toen de onafhankelijkheid van het land in gevaar kwam, hoe konden de klauwaards er dan maar enigszins aan denken om hun interne strijd verder te zetten? De koninklijke tussenkomst en zijn rampzalige gevolgen - zowel materieel als politiek - brachten eveneens schade toe aan de regelmatige samenstelling van ons stedelijke democratie. Het duurde niet lang vooraleer onze ambachtslieden zich constant in een toestand van wapening bevonden. Het weven van lakens viel stil. Het was niet langer in Ieper maar aan zijn grenzen dat de lakenactiviteit zich ontvouwde en afspeelde. En vervolgens werden verfoeilijke verdragen opgelegd aan het land van Vlaanderen.

Na de dood van Gwijde van Dampierre werd onze burgerij opgezadeld met oorlogsbijdragen en andere belastingen. De druk van Frankrijk bevroor de volksbeweging en de democratische ontwikkeling van de gemeenschap. Zelfs om de posities die onze ambachten voor 1304 zo moeilijk verworven hadden, zagen ze zich nu verplicht om altijd maar strijd te leveren om die te behouden. En van hun kant probeerden onze magistraten voortdurend de vrijheden van hun burgers en gemeenschap te verdedigen tegen de autoritaire tendensen van de Franse centralisatiepolitiek.

Maar de opvolger van Gwijde van Dampierre - Robrecht van Bethune - hield het al snel voor bekeken om - in tegenstelling tot zijn voorlopers - die inspanningen te steunen. Verzwakt door het afzien en lijden tijdens een lange en harde gevangenschap besliste hij om gehoorzaam de dominantie van zijn soeverein te ondergaan.

Ondertussen deden onze door zijn graaf in de steek gelaten stad en zijn gilden er alles aan om hun oude veroveringen te verdedigen. Daarnaast diende er vaak nieuwe strijd geleverd te worden. Dit keer niet ten gevolge van sociale veranderingen maar onder druk van de politieke gebeurtenissen. Het was dus niet in onze stedelijke documenten - trouwens echt

zeldzaam in die trieste tijd – dat men de nodige elementen zou aantreffen om de situatie van onze stad en onze gilden tijdens de regering van Robrecht van Bethune te leren kennen. Het was in de geschiedenis van Vlaanderen en vooral dan in die van onze stad dat men enkele aanwijzingen vond i.v.m. de voortgang van de volksdemocratie. In 1303 was die wapenstilstand afgesproken tussen Filips de Schone en de zonen van de nog altijd gevangen gehouden Gwijde van Dampierre. Van bij de start van de onderhandelingen werd de oude graaf in voorlopige vrijheid gesteld om deel te nemen aan de onderhandelingen en er voor te zorgen dat het werkelijk tot een vredesovereenkomst zou komen.

Hij had er zich immers wel toe verbonden om zich in de gevangenis te melden indien er geen verdrag zou getekend zijn voor de meimaand van 1303, bij het verstrijken van de deadline. Eind april waren de onderhandelingen niet afgerond. Graaf Gwijde, trouw aan zijn gezworen woord, vertrok opnieuw naar zijn gevangenis. Op de leeftijd van tachtig jaar liet de oude grijsaard zich opnieuw opsluiten achter de deuren van zijn cel waar hij niet levend zou vandaan komen. In de hoop om een eerbare vrede te kunnen afsluiten had Filips van Thiette in april/mei 1304 het beleg van Doornik laten opbreken en vervolgens via de vergadering van de Vlaamse schepenen de gratiebrieven die hij in december 1303 spontaan had toegekend aan het gemeen van Ieper laten annuleren.

Ondanks die toegevingen die er ongetwijfeld gekomen waren op vraag van Filips de Schone en de heldhaftige loyaliteit van de graaf bleven de onderhandelingen maar aanslepen. Blijkbaar wilde de koning die op de lange baan schuiven, tot hij die dan maar zelf helemaal opbrak. De Vlaamse prinses werden zo nog maar eens het slachtoffer van zijn trukendoos. De Franse monarch had nooit echt een vrede gewenst. Door het afsluiten van een wapenstilstand en het opstarten van een vredesconferentie wilde hij alleen maar tijd winnen zodat hij een omvangrijk leger op de been kon brengen en de nodige financiële middelen kon vergaren om Vlaanderen opnieuw binnen te vallen.

Na het heffen van aanzienlijke taksen en belastingen in zijn koninkrijk, beperkte Filips de Schone zich niet om zijn vazallen op te roepen. Maar hij rustte een zeevloot uit die samengesteld werd uit grote schepen en tal van galeien. En vervolgens trok hij ontelbare huurlingen aan die hij rekruteerde in zijn diverse landen. Het was volgens de geschiedschrijvers Le Glay en Meyer best verwonderlijk dat de koning zo ontzettend veel vreemdelingen van doen had om het op te nemen tegen een klein en nietig land als Vlaanderen dat zich compleet geïsoleerd bevond, zonder enige hulp van buitenaf.

Die ongelooflijke machtsontplooiing schrikte nochtans dat nietig Vlaanderen niet af. Van zodra de onderhandelingen afgebroken werden, riep Filips van Thiette als bestuurder van het graafschap en in naam van de graaf de heerban af. Het duurde niet lang voor in alle goede steden de stormklokken op de belforten de ambachtslieden opriepen om zich in wapening te stellen en zich te vervoegen onder het bevel van hun 'hofmans' of kapiteins. Vanaf de eerste dagen van juli 1304 lieten zich ontelbare ruiters, boogschutters en andere

voetsoldaten van het koninklijk leger zien aan de grenzen van Gallisch Vlaanderen. Onze Ieperlingen sloten zich zonder aarzelen aan bij de milities van de andere steden die de zoon van graaf Gwijde verzamelde achter de Leie. Onze Vlamingen hadden niet lang gewacht om de rivier over te steken en trokken op richting vijand.

Op 16 augustus 1304 meldden beide legers zich in Mons-en-Pévèle. Onze Ieperlingen bezetten een erepost in het centrum van de aanvalslinie. Van zodra de eerste schermutselingen tussen de boogschutters van start gingen, schoot de actie op gang. De Fransen hadden een immense oorlogsmachine meegesleept waarmee ze een hagel van pijlen en projectielen afvuurden op hun vijanden. De lieden van Ieper verlieten onmiddellijk hun rangen en stormden af in de richting van die machine.

Ze maakten er zich meester van, vernielden die en nadat ze hun verdedigers verpletterd hadden, keerden ze terug in eigen rangen om hun posities opnieuw in te nemen. De zege waarvoor hevig gevochten werd op 17 en 18 augustus 1304 bleef uiteindelijk onbeslist. Terwijl de Fransen hun talrijke en illustere heren die gesneuveld waren op het slagveld begroeven en een gewonde Filips de Schone zich teruggetrokken had in Arras, keerden de ook al zwaar beproefde Ieperlingen conform de gebruiken terug naar hun geboortestad waar ze hun ambachtelijke taken hernamen.

Dit is een fragment uit [Boek 1290-1380 van De Grote Kroniek van Ieper](#)